

วิวัฒนาการพรรคการเมืองของไทย

วิวัฒนาการของพรรคการเมืองไทยก่อนการมีกฎหมายพรรคการเมือง

(บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, ๒๕๕๕)

๑. ความเป็นมาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมทางการเมืองสำหรับคนไทยในอดีตเป็นเรื่องต้องห้าม เนื่องจากเป็นที่เกรงว่าการไปมาหาสู่กันของเจ้านายนั้น อาจนำมาซึ่งการคบคิดกันก่อการกบฏได้ ในกฎหมายอาญาหลวง บทที่ ๔๔ จึงมีบทลงโทษสำหรับเจ้านายที่ไปมาหาสู่กัน โดยที่ไม่แจ้งความต่อนายอนุบาลเสียก่อน

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริให้ทดลองใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นขึ้นในเมืองจำลองที่มีฐานะเทียบเท่ากับจังหวัดที่ได้รับการขนานนามว่า ‘ดุสิตธานี’ แม้ว่าในดุสิตธานีนี้จะไม่มียกข้อบัญญัติอย่างชัดเจนว่าราษฎรหรือทวยนาครมีความเสมอภาคกัน แต่การให้สิทธิในการเลือกตั้งผู้ปกครองย่อมเป็นการยอมรับโดยปริยายในหลักความเสมอภาคนี้

นอกจากนี้แล้วในทางปฏิบัติยังมีการกล่าวขานกันว่ามี การแบ่งกลุ่มทางการเมืองโดยเรียกชื่อเป็น คณะโบแดงและคณะโบน้ำเงิน แต่อย่างไรก็ตามการขนานนามกลุ่มโดยใช้สีเป็นสัญลักษณ์ดังกล่าวนี้ แม้ว่าแต่ละสีจะมีความหมายที่พอจะสื่อได้แต่ย่อมไม่อาจเป็นที่เข้าใจได้โดยทั่วไป ทำให้การแบ่งกลุ่มมีลักษณะของการเล่นกีฬาเสียมากกว่าจะเป็นการแบ่งตามอุดมการณ์ทางการเมือง และส่งผลให้การเมืองในดุสิตธานีขาดจิตวิญญาณของการต่อสู้ทางความคิด ซึ่งเป็นชีวิตของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดุสิตธานีจึงเป็นได้เพียงโรงละครโรงหนึ่งในตำนานเท่านั้น

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงอยู่ในระหว่างการตัดสินพระราชหฤทัยว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ปวงชนชาวไทยหรือไม่ เพียงใดนั้น ปรากฏว่ามีการรวมกลุ่มกันทางการเมืองขึ้นอย่างลับๆ โดยเริ่มต้นจากกลุ่มนักศึกษาในภาคพื้นยุโรป ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเชื่อมั่นว่า ในช่วงระยะเวลาหนึ่งคงไม่มีใครกล้าเอาชีวิตของตนเองมาเป็นเดิมพัน หากจะต้องมีการแลกชีวิตกับความเชื่อทางการเมืองเป็นแน่

๒. เหตุการณ์หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว เรียกได้ว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่นักวิชาการสามารถอธิบายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้ถ้อยคำของ ศ. ดร.ลิขิต ธีรเวคิน ที่กล่าวว่า “เกิดสภาวะสุญญากาศทางการเมืองขึ้นมาชั่วขณะหนึ่ง” และในที่สุด คณะราษฎรก็ได้เข้าไปแทนที่ในส่วนของที่เคยเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และโดยเหตุที่ฝ่ายทหารในคณะราษฎรขณะนั้นนับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการสูงสุดในสังคมขณะนั้น โดยพิจารณาในแง่ของการจัดองค์กร จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจที่ฝ่ายทหารสามารถอาศัยความได้เปรียบนี้เข้ามากุมอำนาจทางการเมืองในที่สุด

อาจกล่าวได้ว่า คณะราษฎรมีเพียงเป้าหมายร่วมกันอย่างเด่นชัดในการยุติการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เท่านั้น ต่อเมื่อสามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จแล้ว จึงได้ตระหนักถึงภารกิจอันสำคัญของกลุ่มทางการเมืองของตน และดำเนินการจดทะเบียนเป็นสมาคมคณะราษฎร ๑๗๘ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่กำหนดให้เป็นสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง ซึ่งโดยหลักแล้วย่อมเป็นสิ่งที่ดี

